ГОДИНА XXVII. На Цетињу, у суботу 7 фебруара 1898. БРОЈ 6.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног." на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго посту; а коме је наручније, може се претплатити код г. *Пера Рамадановића*, књаж. црн. агента у Котор и Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 3 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новчића.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

— У суботу, као на дан смрти Велике Војвоткиње Стане био је парастос у катедралној цркви за покој њене добре душе. Служио је Високопреосвештени Митрополит г. Митрофан са мјеснијем свештенством. Присуствовали су Његово Височанство Књаз Насљедник, државни великодостојници, дипломатски заступници Русије, Бугарске и Грчке и велики број грађана. На Сретеније, као на дан смрти Књагиње Даринке такођер је био свечани парастос у катедралној цркви, послије литургије.

— Г. генерал Јеврем Велимировић, бивши посланик Краљевине Србије на Цетињу, при свом одласку, био је одликован I им степ. Данилова реда.

— Г. генерал Манојловић, дивизионер у Котору, прије свог одласка са наше границе долазио је са својом госпођом на Цетиње. Том приликом Њ. В. Господар, који се налази на Крушевцу, сазнавши за долазак г. генерала и његов коначни одлазак из Котора, благоизволио је одликовати га I им степ. Данилова реда.

— Г. Душан Ристић, наш досадашњи консул у Трсту, усљед још до данас не ријешеног питања о његовом поданству, чега ради није могао ни егзекватур добити, принуђен је био поднијети оставку к. ц. министарству Иностраних Дјела, која му је и уважена са захвалношћу за његов досадашњи ревносни рад.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ЦЕТИЊЕ, 6 фебруара.

Русија није повукла натраг своју кандидатуру Принца Ђорђа на мјесто критског гувернера, као што нас је хтио бечки „Кор. Биро" извијестити, него је то питање постало много озбиљније. Званично саопштење руске владе о томе питању, које је изашло у „Правитељственом Вјеснику", од ријечи до ријечи гласи: „У општем положају ствари на турском истоку, у сравњењу са прошлијем, *збила се знатна промјена.* Револуциони покрет на острву Криту, противу којега је Русија прва подигла свој глас, био је угушен заједничкијем судјеловањем држава, које су изјавиле готовост. да ће узети све потребите мјере, да не допусте Грчкој насилно заузеће острва; пуковник Васос са својијема емисарима и својевољцима био је принуђен да остави Крит, гдје је био успостављен, хвала енергичнијем напорима, прилич и мир; Крићани нијесу више подизали захтјев да се присаједине Грчкој и радошћу су прихватили даровану им аутономију; најпослије, благодарећи моћном заузимању нашега Узвишеног Монарха, било је прекинуто ратовање између Турске и Грчке; опуномоћеници грчке владе пошли су у Цариград да преговарају са турскијем делегатима о условима мира (већ срећно закљученога), док су јевропски преставници израђивали основу аутономне управе Крита, који су све државе узеле под своје покровитељство. Пошто је примјена у пракси аутономнијех начела прије свега захтјевала установљење на острву чврсте власти, а међу тијем сви предлози држава у овој ствари морадоше напути, — Русија је нашла да може истакнути кандидатуру грчкога Краљевића Ђорђа, наименовање којег на мјесто критскога генерал-гувернера, задовољавајући потпуно законите жеље христјанског становништва на острву, уз то, појављивало се као залог умирења свега јелинског народа, који је немирно гледао на неизвјесност будуће судбе својијех једноплеменика. Прихваћена са задовољством од стране Француске, Инглеске и Италије, кандидатура Краљевића нашла је противљење како са стране Њемачке и Аустро Угарске, тако и са стране Султана, који се по пређашњему заузимље. да буде наименован за критског генерал гувернера један од његовијех поданика. На учињене у том смислу предлоге Султанове паша влада одлучно је одговорила, да ниједна од велесила неће пристати на кандидатуру турскога поданика, и обзиром на једнодушно рјешење свијех иностранијех влада, да не допусте умножење турске војске на острву, да би Султан лишен био свијех средстава да постави турскога генерал-гувернера на Криту. Предлажући да се постави на то мјесто Краљевић Ђорђе, Русија је имала у виду да обезбједи цјелокупност турске царевине, пошто је раније Краљевић пристао на признање сузеренијех права Султана, — и да сачува мир на истоку, ради чега је требало ставити на чело владе на Криту особу, која би могла тамо утврдити потпун мир и потребитијем ауторитетом врнити власт генерал-гувернера, штитећи како христјанско тако и мухамеданско становништво острва. То су једине сврхе несебичног Русијом предложена рјешења критског питања, које једном за вазда удаљује сваки повод мијешању држава, које су изазивале периодски крвави догађаји на острву. Исказавши отворено како Султану тако и великијем државама како мисли о данашњем положају критскога питања, Русија никако не наваљива да се оно ријеши како је она предложила; ако би ма која од јевропскијех држава нашла други исход из трудногa положаја који би задовољавајући захтјеве Султана и држава, *а исто тако и жеље Крићана*, могао коначно рјешити критско питање, наравно, руска влада не би се уздржавала да то одобри. Али се нема чини да се тако много заплетени задатак трудно може испунити, и за то Русија није сматрала могућијем да узме на себе иницијативу ма каквијех новијех предлога. Остајући у најбољијем односима како с Турском тако и са осталијем државама, које се нијесу пријатељски одазвале њенијем предлозима, Русија *није оклијевала предупредити јевропске владе, да она лише за себе одговорност за све немиле послиједице, које могу, по њезином мњењу никнути* усљед даљијех одлагања у рјешавању критскога питања; и да она *никако неће допустити, да се умножи на острву турска војска, ради насилног постављања генерал-гувернерске власти, и ни у каквом случају да неће учествовати ни у каквијем принудним мјерама противу Крићана*, који већ одавно трпљеливо чекају коначно рјешење своје судбине."

Петроградско „Н. Времја" називљући ово саопштење догађајем велике важности у области међународне политике, тумачи смисао главнијех мутачака, на расматра каквијех се послиједица може очекивати од новога положаја ствари, који истиче из званичне изјаве руске владе, обазриво наставља: „Сушност ове изјаве позната је западнијем кабинетима не од јучер. У непосредној вези с овом изјавом стоји очевидно и оно мјесто у престоном говору Краљице Викторије, у ком се изражава нада, да ће потешкоће у критском питању брзо бити савладане, а такођер и јучерашње изјаве у паришком парламенту и у берлинском рајхстату министра иностранијех дјела француске републике и њемачке царевине. Г. Ханато говорио је пунијем саучешћем о кандидатури Краљевића Ђорђа и рјечито је доказао њезину мудру цјелисходност. Г. Билов са своје стране. држећи да је ова кандидатура изазвала дисонанце у јевропском концерту, изјавио је да ће те дисонанце принудити Њемачку, да ћутећи остави концертну дворану, похитав да надостави, да берлински кабинет не сматра себе. да је дошао у противурјечије са Русијом, чији се интереси у Јевропу нигдје не укрштавају са интересима Њемачке, а у Азији иду паралално између себе. Остаје само неопредјељен поглед Аустро Угарске на свршени политички догађај тако велике важности. И ако су у Бечу јако забринути унутрашњијем догађајима, гроф Голуховски не може дуго одлагати изјавом свог погледа на ову ствар. Нема повода очекивати да ће се његов поглед јако разићи са јучерашњом изјавом берлинске владе. Што се тиче Порте, она с довољно предупређена о неизбјежнијем послиједицама сваког њеног покушаја, да постави на Криту генерал гувернера из својијех поданика. У таквијем приликама има довољно основа посумњати, да ће дисонанце, које су се појавиле у јевропском концерту, поводом кандидатуре Краљевића Ђорђа, коначно раздијелити Јевропу у двије политичке групе, у једној од којијех ће се видјети Русија, Француска, Инглеска и Италија, а у другој Њемачка и Аустро Угарска."

Озбиљна пашка „Политик" наводећи како бечка штампа, горње саопштење руске владе схваћа као повлачење Русије у критском питању, па и министеријални „Фремденблат" са великијем задовољством регистрира руску изјаву и радосно изјављује, да је јевропски концерт опет скупа врло умјесно опажа: „Међу тијем нама се чини да је та радост прије времена, и да се у руско саопштење нешто умеће, што би се жељело у њему наћи, али што се у њему не налази. А изрично не може бити ни говора о каквом повлачењу Русије." Па овако завршује своје расматрање врло озбиљне руске изјаве: „Јевропски концерт није никад био сасвијем скупа. као што „Фремденблат" тријумфално узвикује, — особито послије изјаве руског „Правитељственог Вјесника" — узимљемо слободу да у то јако посумњамо." А римска „Италија," министеријални орган, изјављује одлучно, да Русија није свој предлог натраг повукла.

Има још нешто од велике важности, али што нам је бечки „Кор. Биро" прећутао. Наиме, министар Балфур саопштио је у доњој кући, да су Русија, Инглеска и Француска, као државе, које су у стварању грчке краљевине непосредно учествовале, сматрале својом дужношћу да се између себе споразумију, да гарантирају зајам, који мора учинити грчка влада. Петроградске „Новости" радосно поздрављају ту изјаву, па веле: „У овом важном акту заједничке гаранције јасно се изражава дух опште солидарности, који даје њиховом општем дјеловању велику снагу. У питању кандидатуре Краљевића Ђорђа поменуте владе раде у пуном споразуму са јавнијем мњењем и треба се надати, да ће се њихови напори увјенчати пунијем успјехом. Према чврсто израженој вољи трију великијех држава, може се надати, да ће им се придружити Њемачка и Аустро-Угарска и да неће подвргнути јевропски концерт опасности распада. Та је нада тијем основанија, што је Њемачка веома мало заинтересована у критском питању. Уз то интереси њенијех кредитора обезбјеђени су како међународном контролом над грчкијем интересима, тако и гаранцијом грчкога зајма, односно које се закључио споразум између Русије, Француске и Инглеске."

Занимајући се нападајима противника данашње владе француске на њену спољашњу политику, и владинијем изјавама у француској парламенту на те нападаје, „П. Времја" вели: „Својијем дјеловањем у питању кандидатуре Краљевића Ђорђа, Њемачка је одједном уништила сву снагу навода, које су пуштали у народ противници г. Ханатоа. То дјеловање је довело до тога, да су се Русија и Француска појавиле заједно са Инглеском и Италијом, у пуном неспоразуму са Њемачком и Аустро-Угарском. Сада неће нико моћи пребацивати француској влади ни улагивање пред Берлином, ни равнодушност према Грчкој, ни систематско непријатељство према Инглеској. Сви дотични наводи против француско-руског савеза, који су се некад разносили по некијем политичкијем круговима, морају ућутати и кабинет г. Мемина без сумње мора се учврстити."

Оволико да се расвјетле међусобни односи велесила и њихов положај према Грчкој и у опште према Балкану, на ком петроградски дописник паришкога „Норда" у једном од својијех писама, која потичу из официјалнијех кругова, са великијем задовољством поздравља манифестације и везе симпатија и пријатељства послиједњега доба између балканскијех народа. Ту наводи најприје великодушну одлуку Њ. В. нашега Господара односно кандидатуре војводе Божа Петровића, која је изазвала велико одушевљење међу Крићанима, те је предсједник народне критске скупштине Сфакианакис телеграфом изразио благодарност Његовом Височанству; па констатира приближење између грчке краљевине и бугарске књажевине, одакле су потекли врло живи преговори између Васељенске Патријаршије и бугарске Егзархије у Цариграду ради црквеног измирења. У тијем појавама из Петрограда се гледа благотворни уплив на коначно уређење источнога питања.

ЕМИЛ ЗОЛА.

Гласовити француски романописац Е. Зола је пред судом. Противу њега траје казнена расправа од прошле недјеље у француској престоници. Противу њега је подигло оптужбу ратно министарство за увреду нанешену ратном суду једнијем писмом управљенијем предсједнику републике у једном париском листу. Зола би имао пред судом да докаже, да је ратни

суд несавјесно по вишој наредби ослободио Естерхазија, дакле да је овај починио злочинство велеиздајства а не Драјфус, који је осуђен на вјечиту робију.

Тијем поводом загребачки „Обзор“, између осталога, пише овако:

Емил Зола мучен, што његова књижевна слава залази и што његово име нема негдашње привлачиве моћи, прихватио је пригоду Драјфусове ствари, да свијет напуни звуком свога имена. И треба признати, многи се опет дадоше завести. Колико противника има Француска, а особито колико их има данашња република, сви честитају и брзојављају Золи.

Зола се представља као мученик, као неки храбри заточник вјерске слободе и правичности. Зато, што десница француског парламента, што католици, монархисти и у опће конзервативци стоје уз владу у овој ствари, сви они, који мисле, да је још антиклерикализам мода, ређају се у Золине привржeнике. Жалосна је помутња појмова, како се је ријетко када видјела. Бранитељи Золе назиру у сваком његову противнику антисемита, па у обрани тобожње вјерске слободе, која мора да узме под своју заштиту и Жидове, муте стари јеврејски народ са данашњим жидовштвом, јеврејске свештенике од Мелкиседека до Исусових времена са данашњим рабинима, свето писмо старога завјета са талмудом. Мјесто разума говори страст. Једна жидовска смотра, која се броји у најумјереније „l'Univers Israelite“, приказује Драјфусову ствар као неку уроту цркве, приправљену одавна у највећој тмини, позива у помоћ против цркве, а за Драјфуса и Золу све фрамасоне и све пријатеље свјетлости.

И збиља уз Золу данас стоје фрамасони, жидови, социјалисти, анархисти и сви присташе тројнога савеза. То је смјеса најчудноватијих елемената, а ипак сви ти елементи данас су сједињени. Тако се само може тумачити и тумачи, како Золи шаљу толико изјава привржености из Италије, из Њемачке и из Инглеске; али се тако само може тумачити и тумачи, како му је велика већина француског народа противна и како се већина француске куће није дала завести, те је сачувала у овом питању најобјективније и најхладнокрвније равновјесје.

Кад би Зола био заштитник правичности у прилог неког, који је криво осуђен, звао се тај и Драјфус, заслужио би да му свијет повлађује. Али, како смо другом пригодом разложили, овдје се о Драјфусу најмање ради. Људска правда може такођер погријешити. Француска легислација од вијекада предвиђа случај судбене погрешке; а задњи закон у том смислу гласован године 1895. најлибералнији је, што се може помислити. Достатан је један нови чин, непознат у првој парници, а да се ревизија проведе. Ревизију пак има право тражити министар правде, било од своје иницијативе, било потакнут од заинаника, ако му ови који нови чин предоче.

Чудновато је пак, да бранитељи Драјфуса, почевши од Шерер-Кестнера, нијесу никад одабрали прави пут, нијесу се никад наиме обратили министру правде. Што су они урадили? Матхеј Драјфус оптужио је Естерхазија, а тим је тражио индиректну ревизију. Власти су му удовољиле; да је Естерхази био осуђен, као ауктор гласовитога списка, од себе би произашло било, да је Драјфус праведан, јер исти списак нијесу могла двојица написати. Али Матхеј Драјфус и његови пријатељи у исто вријеме, док су хтјели доказати, да је велика неправица почињена тим, што је капетан Драјфус осуђен тобоже једино за то, што писмо његово наличи писму списка, захтијевали су, да Естерхази буде осуђен за то, што његово писмо личи писму истог списка.

Војни суд није нашао, да је Естерхаз крив. Привржeници Драјфуса мјесто да се поклоне суду, наставише своју војну. Но одабраше ли барем сада пут законом прописани? Преставише ли се сада министру правде са којим новим чином, да затраже ревизију? Не; они усиришe најгоре страсти, па са Золом на челу позваше у помоћ све непријатеље Француске и републике, а што је најгоре, навалише на војску. Од године пораза Француска посвећује војсци највећу његу. Кад се се о војсци ради, тада код Француза шуте све страсти. То смо видјели и посљедњијех дана, кад се расправљало о ратној морнарици. Зола заборавио је на све жртве, што је Француска за војску учинила; заборавио на углед војске и отаџбине, да непријатељима пође на ријепак, како би се само о њему говорило, и како би удовољио оној ћуди, која се очитује у натурализму његових романа. Могуће да ће доћи вријеме, када ће Драјфусова ствар бити плетиво за роман; могуће, да ће роман написати романописац већи од Золе.

Али Зола као да завиђа своме будућему такмацу, па досљедан једној од великих мана натурализма, видио је у свим онима, који су се по свом звању бавили Драјфусовим стварима, толике Rougon-Macquarte. Натуралистички романописац преотео је мах над човјеком и над Французом, па је он Драјфусову ствар узео онако, као да се ради о неком роману. Ради питања Драјфус-Естерхаза три пута се је војни суд састао, састављен увијек од седам различитих частника. Зола се је дигао, да их оптужи. „Ја оптужујем“... кличе он у бијесном писму на предсједника Француске. Кога оптужује? Оптужује двадесет и једнога частника, оптужује поглавице генералнога штаба, оптужује министра рата, да су сви ти против Драјфуса, знајући ипак, да је Драјфус праведан. Кад би та оптужба истинита била, што би се имало мислити о Француској?

Зола је позван, да данас одговара пред поротом. Ми нећемо да будемо пророци, па је тешко предвидјети, да ли ће Зола бити осуђен или ријешен. Много стоји до правца, којим ће доћи расправа. Али — којим правцем пошла, свако ће признати, да се је Зола изазивајући данашњу расправу, показао рђавим Французом и учинио ствар милу само непријатељима Француске.

Књижевност, умјетност и просвјета.

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ЦЕТИЊСКЕ ЧИТАОНИЦЕ.

Прошлост Црне Горе сва је исписана јуначком крвљу косовскијех осветника, вјернијех чувара амана пета, што је посљедњи независни српски владалац под Орлов Крш склонио, истрајнијех бранioца независности ове посљедње непокорене стопе српске земље до нашијех дана. У муци и оскудици олова, Црногорци су једном слова и из штампарије истрошили противу непријатеља! Да није било узрока томе четиристољетном ратовању; да су нас свјетски догађаји кроз четири вијека на нашем огњишту у миру пустили: нека говори Макаријева штампарска радња, и његове најстарије у словенскоме свијету словенске књиге, на ком би степену била данас наша просвјета!

Онај ратнички живот пушком у руци тражио је само џебане и зајире, а о просвјети није могао мислити. Тек под владом срећновладајућега нашега Господара, његовом бригом и трудом почиње се у Црној Гори стално и систематично на просвјетном пољу радити. Тада се отворише основне школе, богословско учитељска школа и школа дјевојачка; тада поче опет штампарија радити.

У томе просвјетноме покрету ниче и прво просвјетно друштво међу нама — Цетињска Читаоница, у животу које огледа се друштвени развитак нашег грађанског живота и тежња за напретком. Прве године је друштво бројило 20 чланова, а концем прошле године преко 80. Ту су вазда били наши највиши државни достојанственици, свештенство и чиновништво, учитељи и наставници, трговци и у посљедње доба вриједни занатлије. Ту су се ови разни елементи под једнијем кровом састајали и у међусобном општењу мисли своје измјењивали о свему што је добро и корисно; ту се у читању разнијех листова књижевнијех, стручнијех и политичкијех, из разнијех српскијех крајева, прат о живот раздробљеногa Српства; и на послије ту су се заједнички славиле народне свечаности, и заједнички се веселило на друштвенијем забавама.

Осим тога унутрашњега свога рада Цетињска Читаоница већ својијем постојањем вршила је патриотски задатак у колу осталијех читаоница по пространом Српству; али је уз то још вазда учествовала у жалоснијем и у радоснијем приликама у Српству и у Словенству топлијем и братскијем изјавама, снажећи тијем братске везе српске и словенске духовне заједнице.

Тијем својијем животом Цетињска је Читаоница стекла у престоници таквога угледа, да је бројила међу својијем члановима и странијех дипломата, који су је редовне посјећавали, и да су Њихова Височанста са осталијем члановима Књажевског Дома посјећавали њезине свечане састанке и забаве, а Њ. С. Књаз Мирко примио се и њезинога покровитељства.

Почетком ове године друштво Цетињске Читаонице удружило се економно са Горскијем Вијенцом, нашијем млађијем друштвом такођер просвјетнијем са вишијем задатцима, и тако удружена оба друштва заједнички и приређују сјутрашњу прославу тридесетогодишњице, Цетињске Читаонице, која се установила 4 фебруара 1868 године.

Дај Боже да оба друштва удружена све то више цвијетају и напредују!

(Богојављенска свечаност на Неви.) Новосадски „Браник“ доноси овај допис из Петрограда: Онај, који редовно јутром хода по Невском проспекту, могао је на Богојављеније одмах на први поглед опазити, да је данас необичан дан. Од времена, када на Невском почиње уобичајени рад и живот, опажала се је тога дана вапредна нека узрујаност и живост. Дуж цијелог Невског проспекта гмиже сил и народ у свечаном руву; широким путевима, којим у обичне дане врве силни „извошчици“ (фијакеристе), данас бјеше прекрилила силна војска у парадним мундирима с потпуном ратном опремом. Прво иђаше Преображенски пук, за њима хусари, улани, коногвардејци, оклопници, донски и уралски козаци у својим као крв црвеним мундирима, а за овима у непрегледном реду тешка пољска артиљерија, сваки топ запрегнут са по 8 коња. Необична свечаност дана, онај мирни и богобојазливи руски народ, као и поносна војска руска, величанствени изглед јединственог у јевропским престолницама Невскога проспекта, па уз то још свијетао, прави царски дан, све то бјеше се слило у грандиозну хармонију, да у души посматрачевој запјева величанствену химну Богојављенија православнога.

Сва та непрегледна маса слегла се Невским проспектом ка зимњем двору, гдје ће замало отпочети јединствени и највеличанственији акт: освећење воде. У зим-

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ЕТНОГРАФИЈА ЦРНЕ ГОРЕ.

II.

Приступ. Становници Црне Горе у опште припадају једноме главноме типу Срба јужнога говора, чим се обрасцем сматра херцеговачко нарјечје. Не само по језику него и по происхођењу вини су дио становника Црне Горе Херцеговци. Катунска нахија сва је насељена Херцеговцима, а у посљедње доба су јој присједињени Грахово, Бањани, Рудине. Никшић, дио Гацка, Пива, Дробњак до скора су били дио Херцеговине. Остале области Црне Горе насељене су, ако не из Херцеговине, из Босне, Старе Србије и Приморја. Има мјеста гдје је становништво из смијешаних елемената: у Кучима има арбанашког елемента; у Црмничкој и Ријечкој нахији има трагова арбанашког елемента у географскијем именима.

Осим тога свуда има по која кућа старосједиоца из доба прије новог насељења, које их сматра као инородце и називље разнијем именима, као чивути, латини, шијаци, власи, лужани, вукомири. Сматрају се као да су под проклеством, да се не могу умножавати, и збиља вазда остају на истој мјери. Значи да су нови насељеници надвладали старосједиоце, канити силни, богати људи, који се нијесу хтјели подложити туђему господству; а старосједиоци су били људи не потпуно слободни, већијем дијелом туђи кметови, који су служили господу, као н. п. Црнојевића, који су били власници једног дијела Црне Горе и Приморја.

Тијесно општење овијех елемената најпослије их је изједначило с превлашћу јужнослонскога карактера; одакле се слио један општи тип Црногорца, који се разликује од својијех једноплеменика, Херцеговца, Босанца и Старосрбијанца. Ипак се међу себе опет нечим разликују, као Катуњани, Кучи, Црмничани, Васојевићи, и. т. д. Па и сами Катуњани се разликују између себе као Његуши, Озринићи, Цуце, Теклића, Бјелице.

Основом подраздјељења етнографскијех група црногорског становништва код некијех служи племе, код другијех земљиште и административна подјела. Тако се неки називљу племенскијем именом, као Васојевићи, Бјелопавлићи, Озринићи; други именом мјеста, као Црмничани, Љешњани, или по нахији.

Свако племе и свака кућа имају своју историју у домаћем предању, своје јунаке, своје идеале, што је толико сметало слијевању њиховом у једно државјанство. Ипак је преовладао један општи тип, који се не разликује од осталијех Срба.

Нема народа на свијету, у ком нема туђе примјесе; питање је само која је народност надвладала. Овдје наодимо потпуну побједу српске народности, одакле се развио тип с прелијепом физиономијом и високим моралним својствима.

Осим чисто етничкијех чињеница, имају уплива на развијање народнога типа и карактера земљиште и историјске прилике, у којијема је народ живио. За то се писац задржава на поријеклу и историји разнијех група и племена и на карактерисању самога земљишта; и почиње Катунском нахијом, одакле се развила данашња Књажевина Црна Гора.

1. Катунска нахија. Име Црне Горе као области веома је давно, као и име једног њеног дијела Катун. Ова се имена спомињу у уговору између млетачке републике и српског деспота Ђурђа Бранковића (1435.) изрично catunos Cernegore, одакле се види да је овај предјел био насељен. Послије двјеста година Болица у Катунима, у које убраја Брајиће, Поборе и Мајине, наоди 893 куће. У документима, који потичу од Иванбега, спомињу се Бајице, Хумци, Врељани, Угњани, Мајсторице, Бостур, Бјелоши, Његуши, Теклићи, Очинићи, који и данас постоју.

Ту се не спомињу Доњокрајци, који причају да су се досељали из Старога Влаха из Старе Србије. Хумци причају да су се доселили испод Хума у Зети.

У Иванбеговој хрисовуљи спомиње се „арбанашка међа“ на југо-истоку Цетиња, а има тамо и „арбанашки до.“ И име Бајице трудно је српско; а у Арбанији, на истоку Скадра, има село истога имена. Отуда је под сумњом поријекло првијех насељеника Бајица; касније досељење је из Херцеговине, одакле је јака кућа Мартиновића.

Врло је важно што овдје писац излаже о породици Црнојевића, која је завладала Црном Гором, да докаже да је ово био крај одавна већ потпуно културан, као остала Зета. Много доцније Болица је описао Црну Гору, одакле дознајемо, да је Котор добивао из Црне Горе пшеницу и друга жита, сир и месо; да се из Цаца извозио катрам у Млетке; осим тога да се одовле извозило мноштво „изврснијех љековитијех трава“ у Италију и друге земље јевропске. И данас се валазе трагови произвођења гвожђа, а на једном мјесту у Црмници и п троља. О произвођењу соли говоре документи. Преко Црне Горе одио је главни рут из Котора у Цариград. Осим сточарства у Црној Гори био је богати звјериљи лов а особито риболов, што је све Болица описао, и што говори о природном богатству и о културном развитку Црне Горе у оно далеко доба, кад се о њој мало и говорило.

За то није чуда, што је Црна Гора, послије пада српске државе, постала прибјежиште за свијех, који се нијесу хтјели покорити туђему јарму. То је досељење тако брзо расло, да су старосједиоци међу њима ишчезли. Ова јака поплава новијех насељеника, који су тумарали тражећи већег обезбјеђења од непријатеља и слободнијег живота, морала је неповољно дјеловати на културност њихову и на културу у Црној Гори; али у исто доба они су освјежили старосједиоце, који су можда били готови, да попусте сили запада или истока, и тако Црна Гора постаје огњиштем српске слободе, према ком су се грјали, и данас се грију они дјелови српства, који су чекали и још чекају своје ослобођење.

У шеснајестом вијеку мухамеданство захваћа старе елементе, а противу њих устају нови досељеници, као на Његушима Петровићи, на Цетињу Доњокрајци, у Бајицама Мартиновићи, у Црмници Дупиљани, по њиховом предању досељени из Васојевића. Ова досељења престала су скоро, пошто је слободније настало по сусједијем крајевима и пошто се Црна Гора испунила становништвом и исцрпла њена пређашња богатства.

Из ове смјесе елемената и потиче она морална снага, која је створила народ способан и готов на најодлучнију борбу ма како силнијем непријатељем и на трпљење најтежијех услова живота.

Како по свом географском положају тако и по етнографском саставу Црна Гора је била нераздјелни дио приморја. Погледајте Боку: овај залив, најпрелестнији кутак свијета, наоди се сасвијем у загрљају планина, што се зову Црна Гора. Таква је органска веза вазда постојала и између становника нискијех обала и удаљенијех високијех гора. Ловћен са својијем шумама, изворима и пасиштима који влада над цијелом Боком с развитијем затонима,

њем двору давно су већ на окупу сви представници и главни заповједници свију трупа петроградских, сви адмирали и виши штабни официри, а у концертној сали, штате-даме, чланови државног савјета, министри, сенатори, државни секретари, сви представници страних сила и т. д. Међу овим послиједњим особито се истиче импозантна особа српског посланика г. Саве Грујића у раскошној српској генералској униформи. Њему и држави српској указана је тај дан особита почаст тиме, што је он једини од представника мањих држава добио мјесто за столом Њихових Величанстава, гдје су се налазили само представници великих држава. Нешто пред 11 сати стигао је у двор и Њ. В. Император Николај II. и поздравио своју војску и разговарао се са војницима и официрима. Тачно у 11 сати почеше грмјети батерије са петропавловске тврђаве, војена музика засвира царску химну, разлеже се команда по цијелој војсци „пред перси“!, оружје зазвекета у снажним рукама руских војника, а народ поскидао шапке на богобојазљиво шапће: „Боже царя храни“ — свечаност је отпочела. Указала се симпатична особа Императора Николаја, а пред њиме дворски и камер-фурије са представницима свих дворских чинова. Император, обучен у сјајан мундир свога коно-гвардејскога пука са жутим оклопом, и лентом Св. Андреја, води под руку Њ. В. Царицу свију Руса Марију Александровну. Иза њих управитељ министарства царскога двора и војнога министарства, врховни церемонијер, генерални и крилни ађутанти, за њима велики књажеви и књагиње, чланови државнога савјета, министри, дипломате и т. д. Поход завршују четир ескадрона донских и уралских козака са уздигнутим цидама, за које је врло згодно рекао један од црногорских војвода (у својој здравици приликом вјенчања Њ. Високанства књагињице црногорске) да би „на сабљама небо одржали“.

На Неви, пред самим зимним дворцем на узвишеном постаменту од леда сграђена је нарочито за ову прославу „Јорданска капела,“ која сва трепери у богатој позлати. У самој пак капели около одређених мјеста за Њихова Величаства бјеху намјештене иконе у тешким златним, брилијантима опточеним оквирима, које бјеху освјетљене небројеним воштаницама.

Око $^1/_2$1 сахата, по свршетку свете литургије у цркви зимњега дворца, крену се цијела литија к „Јорданској капели.“ Пред њима иђаху ђакони са часним крстом, а за њима пјевачи у бијелим одеждама и са запаљеним свијећама у малим ручним чрацима, за овима ђакони, протојереји и архимандрити. Два протојереја ношаху чудотворну икону Спаситељеву, а иза њих около 200 пјевача дворске капеле сви у плавим злат-тканим одеждама, пјевајући богојављенске стихире. За њима побожно корачају чланови Св. Синода и архијереји, а међу овим и митрополит кијевски Јоаникије, носећи знакове Св. Андреје Првозваног, окружен својом пратњом, а до њега митрополит петроградски Паладије, кога окружаваху ђакони са запаљеним воштаницама, чрацима и рипидама.

Са обје стране те јединствене и највеличанственије литије иђаху дворски пажеви у раскошним ливрејама, гренадири, тјелесна гарда царева, конвојци, козаци, праћени војеном музиком, састављеном из свих пет пукова. Када дођоше до „Јорданске капеле.“ заузе сваки своје мјесто. Војска у четири колоне развијена пође парадним маршем, и заузе своје мјесто дуж цијеле обале Невске. Богослужење поче... двије стотине бираних пјевача да грме у Јорданској капели, а када митрополит Паладије подиже руке у вис, и дрхћућим гласом рече: „велій єси господи...“ и при том замочи часни крст у Неву, — командант даде знак по електричном сигналу, те се у један мах осу страшна топовска рика са петропавловске тврђаве и обала Неве...

Послије кратког времена ова величанствена свечаности би свршена. Цар узјаха на бијелога коња и обиђе сву војску своју, која га поздрави урнебесним клицањем.

По свршетку ове величанствене свечаности, Цар и сва царска породица са свима великодостојницима, као и представницима страних држава одоше у зимни дворац, гдје је нарочито њима у почаст приређен сјајан објед.

Велики простор око зимњега двора прекрилио бјеше међу тијем силан народ; видите групу мужика, измождени од силнога рада, али са лица им свијетли звијезда вјере и наде, која изводи ову силну државу напретку и сјајној будућности.

Уз њих стоји погурен стари ђенерал у оставци са силним одличијама на грудима, које је стекао на разним пољима онда, када је сваки тренут гледао смрти у очи, те погружен гледа у земљу, и слуша громку команду официра, а на лицу му видите, да није духом овдје у Петрограду на Неви, него да се сјећа онога Богојављења, што га је провео на цичи и зими под Севастопољом или под Плевном у пушчаној ватри: мало даље неколико студената ведрих и озбиљних, као судбина ове велике империје, стоје и ћуте; не говоре, али осјећају....

И цио тај живи мозаик довела је овамо свијест вјере православне, љубав према њој, и нада у побједу њену. У тој маси губимо се или гмижемо и нас неколико младих Срба, и ми читамо вјеру са лица мужика, прошлост са лица генерала, а будућност са омладине руске.

И ми не живимо у овај мах на обалама Неве, него и наше мисли лутају далеко к југу, обалама Дунава и Саве, Вардара и Врбаса, гдје такођер живи народ наш, народ православни, који не може овако величанствено вјери својој изразити да даде, али који тврдо вјерује онако, као што вјерује овај руски мужик, који мисли на прошлост натње, на сјајну прошлост као овај стари генерал, који се нада у побједу вјере и остварење наде народне као што се нада напретку омладина руска....

(Поморско консуларно законодавство.) У Торину је изашло дјело од дра Ђакома Горинија: Dott. Giacomo Gorini — Legislazione marittima e consolare vigente al 1 dicembre 1897. — Torino, fratelli Bocca, 1898. Un volume in 8° di pagine XVI, 840. Prezzo L. 12. Ту су покупљени сви закони, правилници, краљевски и министеријални декрети, интернационалне конвенције, окружнице министарстава иностран. дјела, поморства, правосуђа и просвјете, финансија и унутрашњијех дјела, извјешћа, ноте и сва преписка између министарстава и поморскијех и консуларнијех уреда, као и мњења Државног Савјета, Савјета контециозно дипломатског, Краљевске генералне адвокатуре и ераријалне, и локалнијех араријалнијех авокатура. Ауктор је своју радњу развио у четири правца: 1, у скупљању материјала; 2, у изостављању свега што није данас на снази; 3, у уређивању систематском материјала; 4, у испуњању и тумачењу празнина и нејаснијех тачака. Италијанска критика у велике хвали ово дјело тако потребито свијема стручњацима у поморском законодавству.

НАРОДНА ПРИВРЕДА

(Важност Пчеларства.) Биоградски „Пчелар“ доноси сљедећи чланак од игумана Методија.

И најстарији народи бавили су се пчеларством, и користили се пчелиним приносом — медом и воском.

Сам Господ уздизао је предио препун вриједне пчелице, нада све друге предјеле. За то је у бризи за свој изабрани народ рекао Мојсеју:

„Добро видјех невољу народа својега и сазнах муку његову, и сиђох да га избавим и да га изведем из оне земље, у земљу добру и пространу, у земљу гдје млијеко и мед тече.“ (I. Мојсеј 7—8.)

Колико је цијењена вриједна пчелица и њен принос, колико је цијењен предио у ком је она одомаћена, а колико корист, коју је народ имао од вриједне пчелице још у тој далекој прошлости, јасно нам свједоче напред наведене ријечи Св. Писма. Благословена је то земља била. И таку је земљу Господ налазио своме изабраноме народу.

Стари Грци су мед сматрали као најскупоцијенији принос, којим би, често пута, својим боговима жртве сладили.

Египћани су употребљавали восак за балсамирање својих мумија, а стари Асирци стављали су своје покојне у мед, те их тако конзервирали. Шпартански краљ Магесијал и Александар велики стављени су по смрти такође у мед.

Римљани су употребљавали мед на најраскошнијим гозбама као божански нектар, а стари Германи правили су медовину прије Христа 400 година.

Св. Јован Крститељ хранио се у пустињи медом дивљих пчела, назвећи ову божанску животињицу. А кад је Господ Исус по васкресењу тражио од ученика, којима се јавио, „што за јело,“ они му дадоше и „мед у сату.“ (Лука 24 41—42.) Многи светитељи и исповјеници су уважавали и поштовали пчелицу, као божанску животињицу и њеним слатким нектаром хранили се.

Са ширењем хришћанства ширило се и пчеларство. Света црква вазда је штитила и ширила гајење пчела, ради чисте воштанице, коју пали у славу Божју.

Наш народ занимао се пчеларством од вајкада и знао за користи и меда и медена напитка.

За вријеме наше старе славе под заштитом цркве и славних српских владара, пчеларство се тако много гајило да су се тада не само подмиривале све потребе у земљи о меду и воску, него су се још ти пчелини приноси и на страну извозили, а тиме и лијеп приход давали.

Краљ Милутин толико је помагао ширење пчеларства у народу нашем, да је не само стварао огромне пчелашке, него је и пчеларе ослобођавао „ота вјех работ краљевских и црквјених — и није работе да им ијест развјет одличије да назу.“ И Стеван Првовјенчани и Цар Душан силни, који је све вријеме владавине посветио ширењу своје државе и славе српског оружја, — имали су времена да помажу и шире пчеларство. Тако су радили и остали српски владари. Сви су они ширили пчеларство ради користи свога народа и ради чисте воштанице, која је паљена и у њиховим светим задужбинама у славу Божју, која је величала и славу њихову и српског народа.

И ако са радошћу можемо да поменемо, како рационално пчеларство и у нас напредује, — са болом у души морамо одмах признати, да то напредовање не одговара напорима који се чине, и да се у масу народа никако не шири, и ако нам вриједна пчелица толико драгоцјене и посредне и непосредне користи доноси. —

Она лети од цвијета до цвијета, сабирајући медени сок и цвијетни прашак, да би нам кошницу напунила, али тим прелетањем из једног цвијета у други, пчела врши највећу услугу биљкама — она сваки оплоди, да нам и он обилно свога плода донесе.

Чучени пчелар Хубер живи у презјелу, који није баш особито добар за пчеларство, па ипак је имао година у којима је од сваке кошнице добио по 50 килограма цијеђена чиста меда. Године 1884 особите добре за пчеларство, добио је од једне кошнице 140 килограма, а од осталих просјечно по 75 килограма меда. Свака његова кошница даје прихода просјечно сваке године по 40—50 динара. Коме би такав приход био на одмет. Истина да свака ђерзонска кошта много више од плетаре, али свака, од добре грађе израђена, трајаће нам свога вијека, а на простору од неколико метара дужине и ширине можемо до стотину кошница и у њима милионе пчелица имати. Имати милионе радника на тако малом простору, какква срећа за сиромаха!

Славни њемачки пчелар барон Берлепш вели својим пчеларима: „учите теорију иначе остасте цијелог свог вијека у пракси надпчелари.“

Теорија је темељ пракси. Помоћу теорије можемо разумјети живот пчелин, негријешити у пракси противу пчелине природе и веће материјалне користи црпати.

А колика ли је морална добит од пчеларења?

Колико нам драгоцјених поука за моралнији и бољи наш живот у друштву пружа благословена пчелица својим животом и радом? Нигдје већег примјера вриједна и ваљана домаћина и неуморна радника неможемо наћи. Нигдје веће одважности и пожртвовања; већег рада и чистоће и ненадмашне вјерности према матици и друштву.

Колико би се све ми имали учити од вриједне пчелице само у штедљивости и умјерености? У кошници ма колико меда било, никад се не троши више, него, колико је то потребно. А како многи од нас раде?

Зато приграмимо Пчелара који ће нам пружати суврмене поуке из пчеларства и трудимо се да нам он доспе, како у господске палате, таке и у сиротињске колибе гдје само читати знају.

Трудимо да се рашири пчеларство у нашој милој домовини и Српству. Трудимо се да нам у пољу медни сок не пропада, да нам се у светим богомољама само чиста воштаница пали у славу Божју, а слава Божја величаће и славу нашу, славу милог нам владара, домовине и народа српског.

(Тежачка штедионица.) Вредноћу, уредност и штедњу тежака можемо познати већ по уређењу његовог дворишта. У дворишту вриједног уредна и штедљива тежака поред свега осталог треба да има ђубреник. Ђубреник је нека врста штедионице, у коју се остављају незнатне маленкости, које послије извјесног времена могу врло лијепу корист да донесу.

Куд год се окренемо налазимо ствари за ђубреник; за ђубреник су и оне ствари најбоље, за које држимо да ништа не вреде. Наши тежаци су највећма чували ђубре из штала, коњско и кравље. Но осим овога ђубрета има у дворишту, пред кућом, на улици још много ђубрета које треба купити и чувати, од које тежак може велику корист имати. Свако ђубре из куће, отпадци од разних јела, ђубре из вртова, ђубре од живине, од голубова све то треба скупљати и на ђубренику чувати. Но није доста ђубре само бацити на гомилу и до употребе не дирати га; јер нека врста ђубрета споро труне, па ако се неиструло изнесе на њиву неће ништа земљу нагнојити; друга врста, као што су разне траве из вртова, ако се неуструле прије него се изнесу на њиву могу сво сјеме на њиву да истресу, те ће са усјевом трава да никне.

Да ђубре што прије пређе у трулеж добро га је мијешати са шталксим ђубретом и то на ред обичног ђубрета наслагати ред шталског ђубрета и то преливати устојаном водом или ако се има марвећом мокраћом. Добро је при мијешању шталског ђубрета додати и мало креча, који проузрокује брже трулење. И на преливање ђубрета треба добро пазити. Код нас се обично ђубре преливе по горњој површини, но много је боље да се каквим шиљастим коцем од горе направе јаме од прилике до половине гомиле и у те јаме да се сипа вода, те ће тако брже допрети вода у све дјелове ђубрета, а од воде ништа неће отићи у штету. Јаме не треба да пролазе кроз цијелу гомилу, јер би се онда велики дио воде у земљу упио.

Незрело ђубре, у ком нијесу сви дјелови иструли, није добро износити јер тако ђубре врло мало земљу гноји. Боље је ђубре и два и трипута прекопати и више пута преливати него журити да га на њиву изнесемо, што год дуже труне све ће боље земљу да гноји. Тежаци, старајте се да имате много ђубрета и доброг, оно ће вам труд богато да наплати.

(Десет заповиједи земљорадничких.)

1.) Засијавај доста сточне хране а при гајењу исте поступај разумно;

2.) Држи онолико стоке колико твоме земљишту одговара, а подижи је, храни и његуј добро;

3.) Спремај доста и доброг ђубрета и употребљуј га цјелисходно;

4.) Набављај најнужнији и најподеснији земљораднички алат и прибор;

5.) Обдјелавај своје њиве најприљежније;

застртијем виноградима и маслињацима, саставља с њима једну нераздјелну цјелину. Ова два краја не могу постојати једанбез другога, и њихово насеље вазда се морало находити у најтјешњој вези непрекиднијех односа. Болица описује љетни живот на Ловћену, гдје је стока валазила обилате паше, воде и пландишта, одакле је у октобру слазила у приморје. Прво насељење око Ловћена морало је бити из приморја. Могло је ту бити само пастира, који су по свему Балкану били Арнаути, које су Срби савладали. И ту је могло бити смјесе, тијем лакше што су Арнаути били до XIII. вијека православни.

Осим првог досељавања из приморја у Катунску нахију, низац допушта и још досељавање из Травуније и Захумске: а односно Жеклића има основа мишљењу, да је бар неки дио дошао из средње Зете, преко Цеклина.

У катунскијем племенима сачувало се предање само односно послиједнјег периода досељавања понајвише испред преноса Иванбелове столице на Цетиње. Тако на Његуше најче племе Ераковића и Рајичевића дошло је из Зенице (у Босни.) Врбице су се доселиле из Гацкога. Кривокапићи, најаче цуцко племе, и Мартиновићи у Бајице из Чарађа у Дузи.

У једном писму Дубровника Јелени супруги Бајше III., поред Бјелопавлића спомињу се Озринићи, Мазнићи и Малоншићи. Малоншићима може се односити данашње село Малоншићи до у Бјелицама, а међу зетском властелом спомиње се у документима „от Малоншић Никола Ђурђевић“ и „Степан Николе Ђурђевића син от Малоншић.“ Што се тиче Мазница, има на Чеву мјесто Мажнидо, као што се спомиње такође на Чеву знаменити јунак Бораи Мазнић. Озринићи доводе своје име од митскога Озра, ком придају још два брата Пипа и Васа, родоначелнике Пипера и Васојевића. У документима се спомиње име Озроје и Стјепко Озројевић. Али боље одговара назив Озринићи имену Озрен. Озрен је био један жупан, коме су Дубровчани писали г. 1399. На сјеверу Сарајева има такође гора Озрен. Могуће је да Озринићи долазе отолен преко Никшића, гдје су дијелом и останули, те се и сад једно село близу Никшића зове Озринићи. Али је то давно било тако да о томе Озринићи немају никакво предање.

Такође су давно насељени Бањани и Рудине. Народно предање вели, да се први овдје населио Грдо или Грбо, који је у косовској битци остао нагрђен. Он је саградио град, и остатци му се и данас називају Грдова градина. Ту близу је црква, у којој је надгробна плоча, на којој се чита: „а се лежи раб бжи кнез грбан цвтковић бананин.“

У Велимиу находи се братство Милојевићи, који по предању дођоше из Куча послије косовске битке.

Из Рудина је знаменита кућа Храниће, из које произлази Стефан Косача, који је касније добио наслов Херцега.

На Грахову је смијешано насељење. Кад је Херцег Стефан стојао у Клобуку на Грахову је било много Куча. Знаменита кућа Даковића такође води своје порријекло из Куча. На Граховцу су се насјелили Озринићи с Чева.

За вријеме Болице, у Рудинама и у Бањанима управљали су Радојица Ђуретин и Никша Лалин, а у Никшићу син Гардана војводе, а Турци се још не спомињу.

Озринићи и Цуце постадоше Крајишницима Црне Горе, који су били у трајном рату са Никшићем, пошто су у њему Турци завладали.

Касније су и на Грахово Турци прогрли своју власт, али за вријеме Петра II. коначно се присајединило Црној Гори.

6.) Најприљежније обдјелавај оне пољске усјеве, који су за твоје земљиште подесни, и који у исто вријеме дају најбогатији принос како по количини тако исто и по доброти;

7.) Газдуј у свему разумно;

8.) Орнице побољшавај свима силама а и пусте површине употребљавај за обдјелавање;

9.) Биљежи тачно сва своја примања и издавања, и води тачан рачуну о свему; и

10.) Труди се да прибавиш све оне особине, које мора имати сваки земљорадник који је рад да од цијелокупног свог рада има највећу могућу корист.

(Медовина особите врсте.) Мед се употребљује највише као зачина и храна, а прерађују га и као пиће. Најпознатије пиће те врсте је т. з. медовина. То је алкохолни напитак прастарих, нарочито германских народа, и хваљено је с тога, што је и пријатно и здраво. Ваљда се тим својим особинама и одржало до садашњих времена, јер ми видимо, да се медовина још и данас пије широм цијелога свијета. Не точи се, истина по механама и отмјеним гостионицама, али се гради и троши у маси народа, а то одлучује — и у економ и у здравственом погледу.

И у нас се гради и троши медовина — махом по крајевима, гдје нема грожђа и шљивовице. Граде је на различне начине, а гдје гдје тако изврсно, да ни у чем (осим у јачини) не уступа правом вину од грожђа. Веома добре, чисте, поуздане, постојане и трајне производе те врсте може човјек наћи и у Црној Гори, нарочито у Дробњацима.

Али се од меда може правити и медовина, која — чим је отвориш — кипи и пјени (музира), а на језику реска као прави шампањац. И баш та врста је врло добро и пријатно пиће — нарочито љети. Изврсно гаси жеђ, а реским кусом освежава трому радњу живаца боље него ма које друго пиће. Ако је још и хладна, тако је пријатна, да ни у чем не уступа вину. С тога је веома цијењена, нарочито у Њемачкој, дакле баш у земљи, гдје је изврсног пива на све стране. Као домаћи производ је јевтинија и за сељака приступачнија, а што је још главније: — није изложена фалсификовању. То су особине, које свак мора цијенити.

Колико знам, у нас тога пића нема, а могло би бити. Боза је нешто слично томе, али то управо и није домаћи производ, и не одговара баш свима захтјевима пријатног, доброг и здравог пића. С тога износим један веома добар, нов начин, како се медовина гради, не би ли се и код нас одомаћио. У опште би добро било, да се прикупе, прибиљеже, сви начини, како се медовина у нашем народу гради, па би се онда из тих података видјело, шта је у тој врсти домаће производње добро, а шта погрешно. Стручни људи би савјетом припомогли, па се тако дошло до савршенијих производа.

Ако хоћеш да ти медовина као шампањ кипи и реска, гради је овако: Узми $^1/_2$ (пола) килограма доброга, чистога меда и раствори га у 10 литара чисте воде. Тај раствор пристави на ватру док не почне врети. Чим мало проври, скини га с ватре, сасиј у поширок дрвен суд, и остави га гдје-год на заклоњито мјесто, да се охлади. Кад се потпуно охладио, додај му једну обичну кашику (ону, којом једеш) бијела, куповна, „тиштена“ квасца (пресгерма *). Најбоље је, ако тај квасац претходно растреш у нешто мало замедљане воде, да се брже и потпуније по раствору разиђе. Квасац је као што знаш — маја, која ће у тој смјеси врење изазвати, а бијели је најбољи с тога, што изазива најчистије врење.

Та тако саграђена смјеса преноћи покривена на којем скровитом а хладовном мјесту — н. пр. у подруму. Ако се сјутра дан на њој укаже пјена, ваља је сву брижљиво скинути — ваља, дакле, смјесу опјенити. Том приликом добро пази, да талог не покренеш те да течност не замутиш. За то је најбоље, да одмах, чим опјениш, сву бистрину пажљиво преточиш у други суд, а талог да остане. Из тог као што видиш, медовина ће тек у боцама врети, па да не изгуби, него да остане реска, ваља боце добро зачепити. Саме боце треба да су јаке (пивске боце), а запушачи здрави и поуздани, јер се иначе може десити, да при превирању силина изнутра стакло разбије или запушач избије. С тога ваља запушач добро утиснути, па га још канапом или жицом за боцу притећи и причврстити.

Разливене и добро запушене боце оставити гдје-год, гдје ће медовина моћи преврети. Врење у боцама траје обично 8—12 дана. Кад се доврши, медовина се избистри и може се већ пити. Ваља је најдуже за три недјеље попити, јер се — на жалост — не држи дуго. С тога се и не гради у велико, него увијек према потреби. Посао је прост и лак и може га ма које одрасло чељаде извршити.

*) Има га по бакалницама.

(И воћке треба прскати раствором плава камена.) Многе, нарочито племенитије сорте воћака пате врло често од пламењаче, да с тога или не рађају или дају само кржљав плод. То је отуда, што се на њихово лишће и род скупљају извјесне гљивице, које на неки начин треба спријечити у развијању или их уништити, па да се воћка спасе и да рађа. То се данас сасвим лако постиже раствором плава камена, којим се воћке прскају на исти начин као и винова лоза, с том разликом, што је воћке кориснo прскати и у добу кад на њима нема лишћа, дакле рано у прољеће и позно у јесен.

Да се начини раствор, ваља два килограма плава камена растворити у 100 литара воде и томе додати четири килограма угашена креча. Кад се њиме попрскају сви дјелови воћака, убиће се гљивице и воћке ће насигурно родити. То је доказано многим огледима који су прошле године чињени у Аустрији и као што веле, успјех није био тако повољан само тамо, гдје се ова радња није изводила као што треба. И руже сачуване су на овај начин.

Извјесне племените сорте јабука и крушака, између којих се нарочито одликују зимска ребрача и зимска деканткиња, које дотле даваху само кржљави род, тако, да је за њихово размножавање била изгубљена свака нада, попрскано неколико пута раствором плава камена прородиле су не може бити боље и што је главно опростиле се многих квргa, које их дотле спопадаху, да су прије тога изгледале као шугаве. Тај је случај био и код водењаче Харденпонтове, Лигелове водењаче, сиве водењаче и још неколико крушака, те је сад нада, да ће код употребе раствора плава камена на поменути начин, све оне доносити лијепе користи и у хладнијим крајевима, ако се по два пут попрскају у прољеће прије листања и позно у јесен кад опадне лист.

Тврди се да је шта више и јабука „Montreuse de Nikita,“ коју је рак скоро цијелу био обузео да је због њега почела и изумирати спашена само тиме, што је прскана раствором плава камена и сад се у велико вјерује, да је и за лијечење рака нађен лијек у овоме средству, јер се њиме уништавају и гљивице које производе ову болест.

Да би се воћкама што боље помогло овим средством, нарочито у добу кад на њима нема лишћа, дакле рано у прољеће и позно у јесен, многи препоручују да би требало воћку окречити раствором плава камена који би се имао справити на поменути начин, но с тим, да се поред креча дода и иловаче. Такве пробе учиниће се нема сумње у Аустрији одакле и потичу ова мишљења чим пукне прољеће, па то би и у нас требало опробати.

Раствор плава камена и за воћке је као што се види врло корисан.

„Тежак.“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

ЦЕТИЊЕ, 6 фебруара.

† МИТРОПОЛИТ МИХАИЛ. Јучер у подне преставио се у Биограду Архиепископ Биоградски Митрополит Србије Михаил. Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан већ синоћ добио је ту тужну вијест из круга пријатеља покојниковијех; а јутрос је добио од министра просвјете и црквенијех дјела г. Ђорђевића званично тужно саопштење. Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан одма је разаслао позиве на парастос блаженопочившему Архијереју, који је био данас у 11 сати у манастирској цркви. Служило је Његово Високопреосвештенство са мјеснијем свештенством. Били су присутни наши великодостојници, царско-руски министар г. Губастов, све наше основне и средње школе са својијем наставницима, и лијепи број грађана.

(Наши Богословци.) Имајући на руку друштва „Цетињске Читаонице“ и „Горскога Вијенца,“ а руковођени неколицином својих наставника, ученици Богословско-Учитељске Школе давали су на Сретење, 2 фебруара, представу „Хајдуци,“ позоришни комад Стерије Поповића. Наши млади богословци изгледали су на позорници баш прави народни хајдуци. Оћелом, стасом и узрастом, држањем и покретима својим одговаралн су потпуно тадашњем духу времена, што је на публику најпријатнији утисак чинило. Без разлике свака је улога одиграна на опште задовољство. Позориште је било дупком пуно; сваки се интересовао, да види свој подмладак, како се умије претопити у витешки дух својих предака и заносити њиховим витешкијема дјелима. Чист приход је намијењен у корист ђачкога фонда. Хвала нашим богословцима и њиховим наставницима! Хвала и нашим друштвима „Цетињској Читаоници“ и „Горскоме Вијенцу,“ који су им у свему били на руку, да им ова забава тако сјајно испане!

(Вријеме.) Послије посљедњег снијега имали смо прелијепијех дана с умјереном студени; а јучер од подна опет је снијег јако падао, тако да смо мислили да је данас неће моћи никуд преко прага. Напротив јутрос је освануо опет прелијепи дан.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Дијаманти у Јужној Африци.) Скоро сви дијаманти (90%), који се извозе из Јужне Африке, ваде се у близини вароши Кимберлија. Доказано је, да су ови дијаманти избачени блатним вуканима и да према томе испуњавају вулканска гротла. Дијаманти се находе у т. зв. „плавој земљи,“ која се састоји из конгломерата разних стјена, као што су базалт, шкриљац, диорит и оливин. На површини је та земља жута, усљед распадања на ваздуху. Четири главна окна, из којих се ваде дијаманти, данас се у рукама друштва „Де Беерс,“ и сва свјетска трговина са дијамантима у рукама је овога друштва. Плава земља са дијамантима вади се у окнима и поткопима, за тим се распростире на нарочитим мјестима, ради распадања на ваздуху. Да би се боље распала, плава земља се још ситни нарочитим плуговима и дрљачама, посипа се водом и оставља се по читаву годину дана да стоји на ваздуху. Послије тога материјал се испира у нарочитим ситима, ради одвајања драгога камена. Израчунато је, да је од год. 1867., кад су први пут нађена дијаматска поља у Јужној Африци, извезено око 70 милиона карата дијаманата (1 карат—0,2 грама) у вриједности око 2000 милиона динара. Највећи дијамант, који је до сада тамо нађен, тежио је $428^1/_2$ карата; њега је најпре украо неки тамошњи урођеник, али је за тим пронађен. У опште друштво има доста незгода због честих крађа, јер радници око испирања дијаманата имају обичај, да просто прогутају дијаманте испод 70 карата. С тога се држе сви радници под најстрожијим надзором као у касарнама. Друштво „Де Беерс“ учинило је за посљедње четири године овај промет: 1893. год. извађено је дијаманата 914.121 карат у вриједности 18 милиона; 1894. год. извађено је дијаманата 1.450,605 карата у вредности $46^1/_2$ милиона динара, 1895. год. извађено је дијаманата 2.020,515 карата у вриједности 59 милиона динара, 1896. год. извађено је дијаманата 3.035,481 карат у вриједности $78^1/_2$ милиона динара.

(Фалбов календар за год. 1898.) Познати пророк времена Фалб издао је свој календар, у којем је назначио све критичне дане, као и вријеме, какво ће бити ове године. Фалб, како знамо, дијели критичне дане у три реда. Критични дани првога реда биће г. 1898: у јануара 20, и 22, а марту 8. и 22., у априлу 6., у мају 6., у јулију 3., у августу 2. и 31., у септембру 30., у октобру 15. Затим долазе још осам критичних дана другога реда, а шест трећега. Осим тога прориче како ће бити вријеме за цијеле године, па вели: У првој половици јануара биће цича и суха зима. У средњој ће Јевропи бити мало снијега, док ће га у Италији пасти много. У другој половици јануара доћи ће снијег с кишом, а температура ће се дићи. Првих недјеља фебруара: топлије вријеме и вјетрови. У трећој недјељи: цича суша и зима, са мало снијега. У четвртој: топло вријеме и велики снијег. Март ће бити испрва снијежан, а у другој половици необично топао. Од 1. до 14. априла нормално стање времена, од 15. до 31. топло вријеме са много кише. Исто ће тако бити прве половице маја нормално вријеме, а друге много киша и бура. Јуни ће донијети мало буре. У првој недјељи мало кише, друге суша, а према свршетку необична хладноћа.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

БЕЧ, 31 јануара. — Принцеса Клементина Кобуршка разбољела се, али нема опасности.

ПЕТРОГРАД, 31 јануара. — Стање здравље Муравјева задовољава. Медици су констатирали мале к асте.

БЕЧ, 1 фебруара. — Књаз бугарски дошаоје да види болесну матер Принцесу Клементину.

ПАРИЗ, 1 фебруара. — Више посланика хоће да интерпелирају о инцидентима у ствари Драјфуса. Било је изјавио да је Драјфус праведно осуђен. Мелин тражи да се интерпелације одложу док се доврши расправа против Золе, што је камара *одобрила са 478 гласова против 72.*

БЕЧ, 2 фебруара. — Министарски савјет одлучио је да сазове током седмице камару ради одобрења финансијскијех мјера.

БЕЧ, 3 фебруара. — Цара ће заступити при погребу Калнокија дворски маршал.

АТИНА, 3 фебруара. — Кокориз, поморски капетан који је био оптужен због непослушности у прошлом рату, ослобођен је.

ПАРИЗ 4 фебруара. — Расправа проти Золе наставља се живијем инцидентита.

ЦАРИГРАД, 4 феб. — Едем-паша, заповједник војске у Тесалији, послан је у Скопље, да извиди догађаје у вилајету и да умири становиштво.

ЊУЈОРК, 4 фебруара. — Један ратни брод американски, који је одио на Кубу, запалио се. Погинуло је 326 момака и 2 официра.

БИОГРАД, 5 фебруара. — Умро је *Митрополит Михаил.* Говори се да на његово мјесто доћи епископ нишки Инокентије.

РИМ, 7 јануара. — Књагиња Милена Црногорска са Књагињицама Ксенијом и Вјером и Књажевићем Петром и са Књазом и Књагињом Напуљском стигоше послије подна, примљени на колодвору Њиховијех Величанствима Краљем и Краљицом и властима, поштом поздрављени од мноштва народа.

БЕРЛИН, 7 јануара. — Цар Вилхелм је посјетио прије подна руског посланика у посланиковој палати.

ПАРИЗ, 7 јануара. — Предсједник Фор примио је новог руског посланика Књаза Урузова, који му је предао акредитивна писма. Измијењене су између њих ријечи врло срдачне, изразивши сваки велику цијену савеза руско-француског за обје државе.

У суботу, 7 тек. м., даваћу ове године овђе у „Влашкој“ цркви у 11 сати из јутра двогодишњи парастос покојној мојој незаборавној супрузи **Марији**. Сматрајући за своју дужност јавити о том нашијем сродницима и пријатељима, молим их, да ме и овом приликом удостоје њиховог, за мене вазда утјешљивог, благог сјећања.

Цетиње, 5 фебруара (на дан смрти покојнице), 1898 г.

Јово Дреч.

ОБЈАВА.

Нико Станков Парача из Његуша, отошао је назад 12 година у Цариград; има три године јављао се је својима из Јерусалима, одакле је неће отишао без да се зна куд. Будући да његова мајка ништа о њему сазнати не може, то се умољава сваки онај, који би што о поменутом Нику знавао, да би доставио

КАНЦ. МИН. ИНОС. ДЈЕЛА.

Цетиње, 17 јануара 1898 г.

ОГЛАС.

Употребљених биљега купује сваку количину из ранијег времена од 50 сантима до 20 франака за 100 комада,

Turnowsky's
Kinematographen — Vertrieb
Leipzig, Zeitzerstrasse 33.

1—1

Уредник: Др. Л. Томановић — Издавалац: Државна Штампарија. — У К. Ц. Државној Штампарији.